

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่องผลการใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่สำคัญดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อศึกษาลักษณะการใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณระหว่างนักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ทั้งนี้
  - 1.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
  - 1.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองระหว่างกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ระหว่างกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ทั้งนี้
  - 2.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ระหว่างกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
  - 2.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ระหว่างกลุ่มที่ใช้

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

2.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลอง
ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ระหว่างกลุ่มที่ใช้กิจกรรม
ส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลอง
ของนักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ระหว่างนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สูง ปานกลาง และต่ำ

4. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ
นักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ก่อนการทดลอง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณระหว่าง
นักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
ไม่แตกต่างกัน

2. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีผลสัมฤทธิ์
ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

3. หลังการทดลอง นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง
และต่ำ ในกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีความสามารถทางการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

4. หลังการทดลองสอน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง
และต่ำ ในกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณแตกต่างกัน

5. นักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน
อย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ปีการศึกษา 2530 โรงเรียนคลองหนึ่ง (แก้วนิมิตร) ตั้งกักสำนักงานการประถมศึกษา

อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 70 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 35 คน และกลุ่มทดลอง 35 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 10 คน ปานกลาง 15 คน และต่ำ 10 คน ซึ่งได้มาโดยการจับคู่คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย จากการสอบที่ทางโรงเรียนจักดำเนินการสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2530

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บทที่ 9 เรื่อง สำคัญที่คำพูด บทที่ 10 เรื่อง สังข์ศิลป์ชัย บทที่ 11 เรื่อง บันทึกของปิติ และ บทที่ 12 เรื่อง นักเล่านิทาน จำนวน 20 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย 2 ส่วน คือ
  - ส่วนที่ 1 เป็นแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ที่เสนอแนะไว้ในคู่มือการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกรมวิชาการเป็นหลัก และได้ปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาที่ใช้สอนคือ 40 นาที
  - ส่วนที่ 2 เป็นแผนการสอนที่เน้นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอนต่อจากแผนการสอนส่วนที่ 1 ใช้เวลา สอน 20 นาที

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ แบบทดสอบฉบับนี้มีค่าความเที่ยง 0.86 มีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ คือ มีความยาก ระหว่าง 0.20-0.80 มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปทุกข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปทดลองสอน เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรม ส่งเสริมการอ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. ก่อนการทดลอง
  - 1.1 จัดแบ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ตามระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

1.2 จับคู่ักเรียนตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งเป็นกลุ่ม-
ทดลอง 35 คน กลุ่มควบคุม 35 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนสูง 10 คน ปานกลาง 15 คน และต่ำ 10 คน เลือกกลุ่มทดลอง
โดยวิธีจับฉลาก และผู้วิจัยเป็นผู้สอนกลุ่มทดลองด้วยตนเอง ส่วนกลุ่มควบคุมนั้น ครูผู้สอน
วิชาภาษาไทยในโรงเรียนที่ทำการวิจัยเป็นผู้สอน

1.3 ให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมี
วิจาร์ณญาณ (Pre - test)

2. การทดลองสอน ผู้วิจัยทดลองสอนตามแผนการสอนทั้ง 20 แผน กับ
นักเรียนกลุ่มทดลอง สัปดาห์ละ 3 วัน เป็นเวลา 7 สัปดาห์ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมนั้น
เรียนกับครูผู้สอนวิชาภาษาไทย

3. หลังการทดลอง หลังจากการทดลองสอนตามแผนการสอนทั้ง 20 แผน
แล้ว ให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมี
วิจาร์ณญาณอีกครั้ง (Post - test)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการทดลองสอนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อศึกษา
ผลการใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณของนักเรียน
โดยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณ ระหว่าง
กลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ก่อนการ-
ทดลองและหลังทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test)

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณหลังการทดลอง
ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ระหว่างกลุ่มที่ใช้กิจกรรม
ส่งเสริมการอ่านกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test)

3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณหลังการ
ทดลองของนักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ระหว่างนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

(One-way Analysis of Variance)

4. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณระหว่างก่อน และหลังการทดลองในกลุ่มเดียวกันโดยการทดสอบค่าที่ (t - test) เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

1. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อ 1 ที่ว่า "ก่อนการทดลองผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน"

2. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อ 2 ที่ว่า "หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม"

3. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลอง พบว่า

3.1 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงในกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางในกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อ 3. ที่ว่า "หลังการทดลองนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำของกลุ่มทดลอง มีความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ของกลุ่มควบคุม"

4. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง ระหว่างนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และต่ำ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อ 4. ที่ว่า "หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณแตกต่างกัน"

5. เมื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ภายหลังจากการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ข้อ 5. ที่ว่า "หลังการทดลองสอน นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการทดลอง" แสดงว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองสอนนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้แผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยแผนการสอน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแผนการสอนที่ปรับเนื้อหาและ กิจกรรมมาจากคู่มือการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกรมวิชาการ และ ส่วนที่ 2 กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 20 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาที่ใช้ในการทดลองสอนทั้งสิ้น 7 สัปดาห์ ได้นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปทดสอบ ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อน การทดลอง พบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสรุปได้ว่าก่อนการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุมมีพื้นฐานความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเท่ากัน หรือใกล้เคียงกัน แต่เมื่อนักเรียนกลุ่มทดลองได้เรียนโดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว ความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น ซึ่งแสดงว่ากิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีส่วนช่วยให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอ่านผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมทักษะ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยสรุปข้อคิดเห็นของนักการศึกษาที่ใกล้ชิดถึงลักษณะของผู้ที่ มีวิจารณญาณในการอ่านแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาว่าลักษณะ โคบายที่เหมาะสมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และได้สรุป ลักษณะที่ควรส่งเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. ด้านความเข้าใจในการอ่าน

- 1.1 อธิบายความหมายของคำที่อ่านได้
- 1.2 อธิบายความหมายของคำเปรียบเทียบกับได้
- 1.3 สรุปเรื่องราวที่อ่านได้

2. ด้านการวิเคราะห์เรื่องที่อ่าน

- 2.1 จักลาคับเรื่องที่อ่านได้
- 2.2 บอกได้ว่าเรื่องที่อ่านเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องเพ้อฝัน

- 2.3 บอกได้ว่าผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างไร
- 2.4 บอกได้ว่าข้อความที่อ่านเป็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ
- 2.5 วิเคราะห์โต้แย้งสนับสนุนเรื่องที่อ่านได้
3. คำนึงการประเมินเรื่องที่อ่าน
  - 3.1 ประเมินความเหมาะสมที่บุคคลในเรื่องที่อ่านปฏิบัติได้
  - 3.2 ประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้ว่าสมเหตุสมผล เชื่อถือได้หรือไม่

สำหรับกิจกรรมที่นำมาใช้ในการฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณแต่ละกิจกรรม จะดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเรียนร่วมกันโดยการอ่านเนื้อเรื่องแล้วทำกิจกรรม เช่นการอภิปรายเรื่องที่อ่าน การตอบคำถามประกอบการเล่นเกม ทั้งนี้เพื่อฝึกให้นักเรียน ช่วยกันใช้วิจารณญาณหาคำตอบจากเรื่องที่อ่าน และรับฟังเหตุผลประกอบการตัดสินใจของเพื่อน

ขั้นที่ 2 เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นรายบุคคล เพื่อฝึกการตัดสินใจ และการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจด้วยตนเอง เนื้อเรื่องที่นำมาให้นักเรียนอ่านในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านทั้ง 2 ชั้นนั้นเป็น เนื้อเรื่องที่คัดเลือกมาจากเรื่องที่ตรงกับควมสนใจของนักเรียน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบ สำนวนจรรยาส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สำนวนความสนใจของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีพื้นฐานความสนใจใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างว่าสนใจอ่านเรื่องประเภทใด จากการสำรวจพบว่า ประเภทของเรื่องที่นักเรียนสนใจมากเป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 6 คือ

1. เรื่องสมมติและนิทานต่าง ๆ
2. เรื่องเกี่ยวกับการผจญภัยที่ตื่นเต้น
3. เรื่องเกี่ยวกับชีวิตในครอบครัว
4. เกร็ดความรู้ทางวรรณคดี
5. เรื่องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนโบราณ
6. เรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน

จากเหตุผลข้างต้นจึงสรุปได้ว่าการใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจ

ของเท็ก ประกอบกับการนำเรื่องที่ตรงกับความสนใจมาให้นักเรียนอ่านและใช้คำถามที่
 ปกติให้นักเรียนใช้ความคิด พิจารณาค้นหาคำตอบซึ่งมิได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในเรื่องที่อ่าน
 จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ
 รัสเซล (Russell อ้างถึงใน สมเชาว์ ชาคินฤคม 2527:20) ที่ว่า การจัดการเรียน
 การสอนแบบอภิปรายกลุ่มมีส่วนอย่างมากในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
 และข้อสรุปของบันไดอ. พงษ์วัน (2522:231) ที่ว่า "ในการฝึกหัดเพื่อส่งเสริมการอ่าน
 อย่างมีวิจารณญาณนั้น ครูควรเลือกเรื่องที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน ส่วน เกชา
 จันทพันธ์ (2527:23) ได้เสนอแนะว่า ครูควรเลือกวรรณกรรมหรือนิทานที่ให้ข้อคิด
 ข้อเท็จจริง และมีความสนุกสนานเพลิดเพลินมาประกอบการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่าน
 นอกจากนั้น ฮูเอลสมาน (Huelsman อ้างถึงใน สมเชาว์ ชาคินฤคม 2527:21) ยังได้
 กล่าวไว้ว่า ครูอาจใช้หนังสือพิมพ์ วารสาร บทบรรณาธิการ และการ์ตูน มาสอนอ่านระดับ
 วิเคราะห์วิจารณ์แก่นักเรียน สำหรับปริศนา ชุดสุวรรณ (2522 : 20) ได้กล่าวถึง
 แนวทางในการสอนอ่านเพื่อฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ สเตรง (Strang.
 1967) สรุปได้ว่า โปรแกรมในการสอนอ่านโดยใช้วิจารณญาณจะต้องเป็นโปรแกรม
 ที่เหมาะสมกับวัย ทำลายความสามารถ กระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้ สนุกสนาน และ
 การฝึกควรมีลักษณะสร้างสรรค์

2. เพื่อศึกษาผลการวิจัยในรายละเอียด โดยแยกศึกษานักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์
 ทาง การเรียนสูง ปานกลาง และต่ำของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการนำค่าเฉลี่ย
 ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมาเปรียบเทียบกัน ผลปรากฏว่า
 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ของกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์
 ทาง การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 แสดงว่า
 กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่สร้างขึ้นนั้น มิได้มีผลในการพัฒนาความสามารถทางการอ่าน
 อย่างมีวิจารณญาณ เฉพาะนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น แต่จะ
 มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนทั้งสามระดับ
 ทั้งจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
 การเรียนสูงในกลุ่มทดลองสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่มี
 ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงของกลุ่มควบคุม นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนปานกลาง

ของกลุ่มทดลองก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณ์สูงกว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางของกลุ่มควบคุม และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของกลุ่มทดลอง ก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของกลุ่มควบคุม ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์นั้นเป็นทักษะที่คงได้รับการสอน และการฝึกฝน ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในเรื่องนี้ นพวิทย์ สรวายสุวรรณ (2521:27) ได้เสนอข้อคิดของนักการศึกษาหลายท่านเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณ์สรุปได้ดังนี้ คาร์ลิน (Karlin) กล่าวว่า การอ่านระดับวิจารณ์เป็นสิ่งที่จะต้องสอน ทักษะนี้จะไม่เกิดขึ้นเองโดยบังเอิญ การพัฒนาทักษะนี้จะต้องกระทำโดยครูทุกคนที่สอนในทุกระดับชั้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ไลน์เคอร์ (Paiter) ที่ว่า ทักษะการอ่านระดับวิจารณ์จะไม่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ แต่จะต้องได้รับการสอน และครูจะต้องเป็นผู้อ่านและคิดอย่างมีวิจารณ์ ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้รับพื้นฐานและประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างวิจารณ์และกระตุ้นให้นักเรียนซักถาม ครูจะต้องแสดงความพอใจเมื่อผู้เรียนถามคำถาม วิธีการที่ดีที่สุดคือ การนำเรื่องที่อ่านหรือประสบการณ์ที่พบเห็นเข้าสู่การอภิปรายในชั้นเรียน นอกจากนั้น อ่าไฟ มีฆมาน (2525:15) ได้ให้ข้อคิดที่น่าสนใจว่า การอ่านเพื่อวิเคราะห์เป็นสิ่งที่ยากสำหรับครูไทย และเด็กไทย เพราะเด็กไทยส่วนใหญ่ได้รับการฝึกให้ยอมรับและทำตามคำบอก คำแนะนำมากกว่าจะคิดทักสินใจเอง ครูจึงควรพยายามส่งเสริมให้เกิดกล้าคิดแก้ปัญหาเอง หรือให้คอยถามตนเองอยู่เสมอว่า "อะไร" "ที่ไหน" "เมื่อไร" "ทำไม" และ "อย่างไร" เด็กก็จะพัฒนาความคิดและความสามารถในการวิเคราะห์ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ไม่เชื่อตามคำโฆษณา หรือคำชักชวนโดยปราศจากการไตร่ตรอง

3. เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ระหว่างนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ หลังจากที่ได้รับโดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านประกอบการเรียนวิชาภาษาไทยแล้ว พบว่านักเรียนทั้งสามระดับ มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และต่ำ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณ์ สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ที่ระดับความมี

นัยสำคัญ .05 ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสนับสนุนแนวคิดที่ว่า สติปัญญา มีความสัมพันธ์กับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยตรง เพราะการอ่านในขั้นนี้จะต้องใช้ ความคิดพิจารณาหาเหตุผลที่ไม่ได้ระบุไว้ในเรื่องที่อ่านอย่างชัดเจน เขาวินิจฉัยจึงมีส่วน เกี่ยวข้องกับทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฟอริส (Ferris, 1971:4380-A) ที่ได้ศึกษามลการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ (Critical Reading) ของนักเรียนระดับ 11 ด้วยวิธีให้นักเรียนเรียน ด้วยตนเอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 99 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง ให้เรียนด้วยตนเอง และกลุ่มควบคุมใช้ครูสอน ส่วนบทเรียนและสื่อการสอนใช้เรื่องเกี่ยว กัน ใช้เวลาในการสอน 6 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับสติปัญญามีความสัมพันธ์กับ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาเหนือเกณฑ์เฉลี่ย (I.Q. อยู่ในช่วง 105-116) ได้คะแนนการอ่านระดับวิจารณ์ในระดับสูงมาก นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียน ด้วยตนเองสามารถนำไปใช้ในการเรียนภาษาได้ในบางหน่วย แต่จะต้องมีสื่อการสอน ประกอบ และเป็นบทเรียนที่เหมาะสม มิเนส (Mines, 1980:1495-A) ยังได้ศึกษา ถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และความสัมพันธ์ ระหว่างระดับสติปัญญา กับทักษะดังกล่าว โดยทำการศึกษากับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี และ ปริญญาโท ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาต่างระดับมีความสามารถในการอ่านอย่างมี วิจารณญาณแตกต่างกัน และความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณขึ้นอยู่กับสติปัญญาด้วย ฮาฟเนอร์ (Hafner, 1974 อ้างถึงใน สมเชาว์ ชาตินฤคม 2527 : 22) ได้สรุปว่านักเรียนที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญาปกติ หรือค่อนข้างสูง จะมีสัมฤทธิ์ผล ในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนช้า แต่ถึงแม้ว่าสติปัญญา กับความสามารถในการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณจะสัมพันธ์กันอย่างไรก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การทดสอบทางด้าน สติปัญญา (intelligence test) จะเป็นเครื่องรับประกันว่าเด็กที่ได้คะแนนสูงจะมี ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงไปด้วย ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ก็มีส่วน เกี่ยวข้องกับทักษะนี้เป็นอย่างมาก

จากผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นว่า ระดับสติปัญญามีความสัมพันธ์กับทักษะการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณ แต่สิ่งที่มีส่วนสำคัญสำหรับทักษะนี้ก็คือ ประสบการณ์ เพราะถึงแม้ว่า นักเรียนจะมีสติปัญญาที่เพียงใดก็ตาม หากไม่ได้รับการส่งเสริมทักษะดังกล่าว ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก็จะไม่พัฒนาขึ้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของครูที่จะต้อง

ศึกษาหาแนวทางที่จะส่งเสริมทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้แก่เด็ก เพราะเด็กที่รู้จักคิด ถ้าแสดงความคิดเห็นของตน มีเหตุผลประกอบการตัดสินใจย่อมจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการทดลองสอนในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าถึงแม้ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะเป็นทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจในระดับสูงที่เกิดขึ้นได้ยาก แต่ก็เป็นที่พัฒนาให้เกิดขึ้นแก่เด็กได้ โดยที่ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ทั้งนี้จึงขอเสนอแนะแนวทางในการสอนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับการตอบคำถามประเภทที่ต้องแสดงความคิดเห็น เพื่อให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ เช่น คำถามที่ถามว่า "เห็นด้วยกับเรื่องที่อ่านหรือไม่ เพราะเหตุใด" นักเรียนส่วนมากจะตอบแต่คำถามแรกเท่านั้นเพราะมีปัญหาในการให้เหตุผล ทั้งนี้ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะฝึกให้นักเรียนใช้ความคิดพิจารณาหาเหตุผล โดยการให้กำลังใจและกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นกล้าตัดสินใจ ครูต้องเลือกใช้คำถามที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้เวลาคิด ไม่ควรด่วนเฉลยคำตอบ หรือสรุปเรื่องก่อนที่นักเรียนจะตอบคำถาม สำหรับการให้คำพูดของครูนั้น ครูควรมีวิธีพูดที่ทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และกล้าแสดงออก

2. ควรส่งเสริมให้นักเรียนฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นกลุ่ม อาจจะเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อย สลับกันไป นักเรียนจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ฝึกการยอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น ฝึกการโต้แย้งโดยใช้เหตุผล และรู้จักข่มใจตนเองในกรณีที่คนอื่นไม่เห็นด้วยกับเหตุผลของตน ครูควรส่งเสริมให้มีบรรยากาศของประชาธิปไตยในห้องเรียน

3. การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนนั้นควรมีวิธีแบ่งกลุ่มหลาย ๆ แบบ เพื่อเป็นการเร้าความสนใจให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรมต่อไป ควรให้สมาชิกของแต่ละกลุ่มมีทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน และควรให้นักเรียนเปลี่ยนกลุ่มบ้าง เพื่อ

เปิดโอกาสให้นักเรียนให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกับเพื่อนคนอื่น ๆ มิใช่เข้ากลุ่มแต่กับเพื่อนที่สนิทหรือคุ้นเคยกันเท่านั้น เป็นการฝึกให้นักเรียนพร้อมที่จะทำงานร่วมกับบุคคลใดก็ได้ เพราะบุคคลแต่ละคนก็มีประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งสามารถช่วยให้งานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สำหรับนักเรียนที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เก็บตัว ครูต้องหาวิธีช่วยเหลือโดยการฝึกให้เขามีความเชื่อมั่นในตนเอง ด้วยการใช้คำถามที่ไม่ยากเกินไป หรืออาจช่วยแนะนำคำตอบให้บ้าง เพื่อฝึกให้เขากล้าแสดงความคิดเห็นของตนออกมาให้เพื่อน ๆ ฟัง

5. การนำเกมที่มีการแข่งขันเข้ามาประกอบการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น บางครั้งนักเรียนตั้งใจที่จะเอาชนะมากเกินไป จนไม่สนใจที่จะอ่านเนื้อเรื่องเพื่อค้นหาคำตอบ ครูจะต้องคอยควบคุมและเตือนให้นักเรียนเข้าใจว่า ถ้าไม่สนใจอ่านเนื้อเรื่องก็จะไม่ได้คำตอบที่ถูกต้อง ทำให้ไม่ได้คะแนนในการแข่งขัน

6. การฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น ควรกระทำอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมที่นำมาใช้จะต้องไม่ซ้ำซาก เนื้อเรื่องที่เลือกมาให้ให้นักเรียนอ่านเพื่อฝึกทักษะควรเป็นเรื่องที่ตรงกับความสนใจ และเป็นเรื่องที่เหมาะสมที่จะใช้วิจารณญาณในการอ่าน และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเรื่องมาเสนอเพื่อฝึกทักษะนี้ด้วย

7. การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้นสามารถสอนได้ทุกวิชาไม่เฉพาะแต่วิชาภาษาไทยเท่านั้น ทั้งนี้เพราะทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูใช้คำถามประเภทที่ให้นักเรียนค้นหาเหตุผลประกอบการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นของตนที่มีต่อเหตุการณ์หรือเรื่องที่อ่าน พิจารณาความน่าเชื่อถือ ความเป็นไปได้ของเรื่องราวต่าง ๆ และทำความเข้าใจมุ่งหมายของการเสนอเหตุการณ์หรือเรื่องราวเหล่านั้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจระดับสูง และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีการเผยแพร่ข่าวสาร และการโฆษณาสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ หากนักเรียนไม่รู้จักใช้ความคิดพิจารณาเรื่องราวที่ได้อ่านเพื่อทำความเข้าใจว่าผู้เขียนมีวัตถุประสงค์อย่างไร ย่อมมีโอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อหรือเป็นเครื่องมือของผู้ที่ไม่หวังดีได้ง่าย ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะเกิดขึ้นได้ยากหากไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาด้วยวิธีการที่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่าควรทำวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับวิจารณญาณในการอ่าน ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระดับความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อเป็นแนวทางในการหาวิธีการส่งเสริมทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียนต่อไป
2. ควรมีการศึกษาถึงวิธีสอนและแนวการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ส่งเสริมการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ
3. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น สภาพครอบครัว ระดับสติปัญญา วิธีการอบรมเลี้ยงดู ที่อาจเกี่ยวข้องกับความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน
4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่จะนำมาฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า เนื้อเรื่องประเภทใดที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้พัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจในระดับนี้
5. ควรศึกษาว่าคำถามลักษณะใดที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนใช้วิจารณญาณในการอ่าน และการส่งเสริมให้รู้จักใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง